

L'abús sobre els marginats: un clergue sodomita i uns infants malalts

The abuse of the marginalized: a sodomite cleric and some sick children

HÈCTOR SANCHIS MOLLÀ
hecsanmo@gmail.com

Universitat de València

Resum: L'objecte d'estudi d'aquest treball girarà al voltant del delictes de sodomia comesa amb menors, a la València del segle XVIII. Concretament, en el cas recollit en el procés inquisitorial contra Vicent Sanchis Barrera, de malnom «Miracielos», clergue tonsurat que residia a la casa d'orfes de l'Hospital General de València, on treballava com a mestre de la doctrina cristiana. Vicent Sanchis fou acusat pel crim nefand de sodomia pel Tribunal de la Inquisició de València, el qual ordenà la seua detenció el dia 17 de desembre de 1746 i el condemnà el 5 de maig de 1747.

Paraules clau: Inquisició, sodomia, València, s. XVIII.

Abstract: The object of study of this work will revolve around the crime of sodomy committed with minors, in 18th century Valencia. Specifically, in the case included in the inquisitorial process against Vicent Sanchis Barrera, nicknamed "Miracielos", a tonsured clergyman who resided in the orphanage of the General Hospital of Valencia, where he worked as a teacher of Christian doctrine. Vicent Sanchis was accused of the heinous crime of sodomy by the Inquisition Court of Valencia, which ordered his arrest on 17 December 1746 and condemned him on 5 May 1747.

Keywords: Inquisition, sodomy, València, 18th century.

DATA PRESENTACIÓ: 10/04/2023 ACCEPTACIÓ: 21/04/2023 · PUBLICACIÓ: 12/06/2023

1. Introducció

Al llarg del temps, el terme *sodomia* s'ha utilitzat per a designar un conjunt de pràctiques sexuals perseguides i condemnades tant pels sectors eclesiàstics com per la justícia seglar. Francesc Baucells a *Font mística y sagrada del paradís de la iglesia* (1704) parla de *tres espècies* de pecat contra natura: pol·lució, sodomia i bestialitat. D'una banda, Baucells explica que (1704: 227) «la pol·lució, és quant sens còpula se segueix voluntàriament la efusió de semen». D'una altra, la sodomia «és ab altra persona del mateix sexe, com home ab home, dona ab dona, o ab home ab dona, fora del vas natural», mentre que la bestialitat «és ab cosa de altre espècie, com és pecar amb bèstia».

A poc que ens fixem, ens adonem que les definicions anteriors coincideixen a l'hora de designar la sodomia com la pràctica de relacions entre individus d'un mateix gènere. De fet, la relació homosexual esdevé la premissa per excel·lència per tal d'acusar algú de sodomita, independentment d'unes altres variables com ara el consentiment dels participants i si la relació es mantenia amb un infant¹ o bé amb un adult. Posem per cas el procés inquisitorial contra Baptista Tafolla i fra Miquel de Morales (1574), «dos amants, ja des de la infantesa, durant l'adolescència i a l'edat adulta» (Mompó 2020: 48), i el procés contra mossèn Joan Garcia Ferrer, detingut el 1614 «por tener relaciones sexuales con nueve menores de doce años» (Pascual 1999: 386). En ambdós casos, els implicats foren acusats i condemnats igualment pel delictes de sodomia.

Els casos de sodomia per corrupció de menors a la València de l'edat moderna no eren ben bé pocs. A més del ja citat mossèn Joan Garcia Ferrer, podem esmentar el de Gesualdo Felizes (1758) -tant aquest com l'anterior estudiats per Carrasco (Carrasco 1986)- membre de la noblesa valenciana acusat de sodomitzar al voltant de seixanta joves entre set i setze anys, entre els quals es troben «sus dos sobrinos» sodomitzats «en veintidós ocasiones, y a toda una serie de jóvenes aprendices y criados, y a un grupo de músicos pertenecientes a la capilla de San Andrés de Valencia».

L'objecte d'estudi d'aquest treball girarà al voltant del delictes de sodomia comesa amb menors, a la València del segle XVIII. Concretament, en el cas recollit en el procés inquisitorial contra Vicent Sanchis Barrera², de malnom «Miracielos», clergue tonsurat que residia a la casa d'orfes³ de l'Hospital General de València, on treballava com a mestre de la doctrina cristiana. Vicent Sanchis fou acusat pel crim nefand de sodomia pel Tribunal de la Inquisició de València, el qual ordenà la seua detenció el dia 17 de desembre de 1746 i el condemnà el 5 de maig de 1747.

1 Sáez Martínez explica que (2015: 142) «los abusos sexuales a menores entran dentro del concepto de pecado-delito de sodomía en la Edad Media», mentre que a l'edat moderna (2015: 143) «se añade a la sodomía como abuso sexual a un menor los abusos deshonestos».

2 Conservat a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid, signatura: inquisición, 5321, exp. 31. Disponible en línia al web del Portal de archivos españoles (pares.mcu.es).

3 Es fundà el 1512, encara que, amb anterioritat, l'any 1409 la ciutat disposava ja d'un «Albergue para niños inocentes» (Bartolomé Martínez 1991: 34-35).

En el present treball transcriurem el text necessari per tal de comprendre el desenvolupament dels fets: les denúncies inicials, la detenció de Vicent Sanchis, les declaracions i ratificacions dels testimonis, el seu trasllat a la presó «secretà» de València, les seues confessions, les distintes monicions o advertències del Tribunal, l'acusació del fiscal i la sentència final. No el transcriurem de manera íntegra, ja que la seua extensió no permet la reproducció completa. No obstant això, aportarem les parts qualitatives de les declaracions, obviant els formulismes protocol·laris que utilitzaven els escrivans del Sant Ofici, així com aquelles ratificacions de testimonis que no aporten informació rellevant.

2. El procés contra Vicent Sanchis

El procés de Vicent Sanchis s'inicia arran la denúncia de dotze testimonis dels fets: un pare d'orfes, tres ames de cria i vuit infants orfes. El pare d'orfes de seixanta-dos anys, Miquel Lores, declarà el 8 de desembre de 1746 a les dependències inquisitorials davant d'Ignacio Esplugues, capellà del Sant Ofici i comissari, i Josep Salelles, també capellà i notari. Lores atestava que Vicent Sanchis,

dicho por apodo Miracielos, el qual de orden de Clavarios del Hospital se ocupa en enseñar las primeras letras y la Doctrina Christiana a los niños expósitos, y otros que padecen el accidente de tiña, y estos contaron al declarante, y con especialidad Vicente Juan, Mariano, y Antonio, niños expositos, como dicho// Vicente Sanchis ha usado o cometido el pecado nefando, llamándoles a cada uno de por sí, entrándoles en un quarto que sirve de sacristía en la cuadra nueva, en donde les hazía poner las manos sobre un banco para así poder egecutar el pecado, amenazándoles que si lo desían a nadie les azotaría rigurosamente, y les mataría (f. 7-8).

Les tres ames de cria en llurs declaracions afirmaven conèixer també el desenvolupament d'aquestes pràctiques. Antonia Rei, de trenta-quatre anys, tenia notícia perquè

ha oydo dezir a unos niños expósitos llamados Vicente Juan, Mariano y Antonio, que estando los tres con la declarante a la lumbre, y hablando de Vicente Sanchis, maestro de niños expósitos, con motivo de amenazarles esta declarante que si no callaban se lo diría al maestro y les azotaría, respondieron que ellos también dirían lo que el maestro hacia con ellos; y preguntados, dixeron que el dicho Vicente Sanchis les hasía poner las manos sobre un banco y, estando boca avajo, llegava dicho Vicente Sanchis y les aplicaba su miembro // viril por la parte posterior; y dezían los muchachos que les meava entonces (f.11-12).

La informació facilitada per les dos ames de cria restants, Tomasa Caudet, de vint-i-cinc anys, i Vicenta Garcia, de vint-i-quatre, no presenta gaire diferències amb l'aportada per Antonia Rei.

Després dels testimonis d'oïda, el mateix dia hi comparegueren els tres orfes esmentats a les declaracions anteriors. Vicent Joan, d'entre deu i onze anys d'edat, explica que

habrá como unos ocho meses, acudiendo a dar lición dicho declarante a la casa de los expósitos en un quarto separado, dicho Vicente Sanchis llamó al declarante y le hizo poner sobre las gradas de una escalera, boca abajo, y quitándole los calsonillos le aplicava su miembro viril en la parte posterior (f. 23).

L'orfe afirma, a més, que va sofrir aquestes vexacions com «unas cinco, seis veces» i que, a banda dels seus companys Marià i Antoni, en l'actualitat «do egecuta con algunos muchachos que estan en la quadra nueva, enfermos de tiña». Marià, d'entre nou i deu anys i de malnom «Vigotes», confessa que Vicent Sanchis el sol licità entre cinc i sis vegades, mentre que Antoni, al voltant dels vuit anys d'edat i de malnom «el Negre», sentencia que (f. 32) «desde tiempo de calor de este año, como once o doce veces, ha mandado dicho maestro al declarante entrar en dicho quarto en diferentes días».

Així les coses, els testimonis prosseguiren a l'endemà mateix, el 9 de desembre de 1746. El primer que declarà fou Francesc, de quinze anys d'edat i que, en el moment de la declaració, habitava a casa de Josep Pallarés, mestre corretger. El noi sol licità audiència, esperonat per Miquel Lores, per tal d'exposar que durant la seua estança a la casa d'orfes de l'hospital durant sis dies, al mes de setembre d'eixe mateix any, va rebre abusos per part de Vicent Sanchis. El primer dia el feu entrar a l'habitacle nova que s'emprava com a sagristia i l'acusat l'obligà a (f. 38) «poner boca avajo y las manos sobre las rodillas, y inmediatamente le metió su miembro viril por el ojo del culo, y haciéndole mucho dolor se apartó el declarante dexándole todo mojado». Els fets es repetiren per la vesprada «con las mismas circunstancias que tiene declarado» i, novament, a l'endemà de matí. Finalment, eixa mateixa vesprada Francesc s'oposà «ya por el dolor que le avía causado, como parecerle era cosa indecente» i, com a conseqüència, el colpejà, complint així amb les amenaces.

Josep Lluc, de deu anys d'edat i que, en el moment de la declaració, vivia a casa de Vicent Fabregat, caixer en el Mercat, comparegué també motivat per Miquel Lores. L'orfe relatà que, «habrá como unos diez o once meses», acudint a rebre instrucció de la doctrina cristiana

dicho Sanchis llamó a este declarante y le hizo ir a una escalera y poner las manos sobre las gradas y estando boca abajo llego dicho Vicente Sanchis, y aplicándole su miembro viril por la parte posterior, y le meava (f. 41).

El declarant afegeix que va suportar dues vegades més aquests abusos, però ara «en el quarto que sirve de sacristía en la quadra nueva».

El 10 de desembre donà testimoni Jaume, orfe de dotze anys criat a Sogorb, de malnom «Ceguet», que en el moment de la declaració exerceix d'aprenent de torner de seda en casa de Josep Talamantes. A diferència dels xicots adés esmentats, Jaume sofrí abusos a l'exterior de la casa d'orfes de l'Hospital General. Concretament, l'orfe atestava que una vesprada Vicent Sanchis

llamó al declarante a casa de un// carpintero por el barrio de la escuela pía -es donde dijo que tenía su casa-, y aviendo entrado al declarante en un aposentillo, le hizo tender sobre una cama

boca abajo y le quitó los calzoncillos, y hechándose encima le metió su miembro por el ojo del culo y le dyó mucha materia, la que tomó con el dedo el maestro y se la fue esparciendo diziéndole era bueno para curar los cardenales de los azotes que les dava (f. 45-46).

Aquesta vexació no fou l'única que experimentà Jaume. De fet, l'orfe continua afirmant que

aviendo pasado la escuela a la quadra nueva, en el discurso de dos meses practicó lo mismo con el declarante veinte y quatro veces, haciéndole entrar al quarto junto a la escuela, le ponía boca abajo y la cabeza a un rincón diciéndole era fuerte, y en propias voces “Chiquet, tu eres fortet!” y en todas, aunque sentía algo de mal, pero no se atrevía a quejar porque temía le castigaría; y siempre le dejaba muy sucio de materia.

Els més menuts dels orfes declararen el 16 de desembre. Vicent i Tomàs, de malnom «Colometa», ambdós de sis anys, parafrasegen bàsicament les pràctiques adés descrites, però sense indicar el nombre de vexacions sofertes.

Una vegada presentades les declaracions dels testimonis, el dia 17 de desembre l'inquisidor Fermín Josep de Charola ordenà la detenció i l'encarcerament de Vicent Sanchis a la presó secreta de València, amb l'embargament dels seus béns. La primera audiència d'ofici se celebrà el 19 de desembre, amb la compareixença de Vicent Sanchis davant del tribunal. La intervenció s'inicia amb la identificació de l'acusat

Dixo llamarse Vicente Sanchis, natural de esta ciudad de Valencia, de edad de treinta años, de oficio estudiante de música, de estado soltero, y que vino preso a las cárceles de este santo oficio el sábado por la noche, de la residencia del Hospital General de esta ciudad, donde estava por maestro de los niños bastardos (f. 71).

L'escrivà acompanya aquesta identificació d'una breu descripció física de l'acusat: «estatura mediana, cerrado de barba y pelo negro, ojos grandes, nariz grande, delgado de cuerpo». Vicent Sanchis, després de feta la promesa de dir la veritat, declara que desconeix el motiu pel qual ha estat detingut. Aquella monició acabava amb una resposta contundent per part del tribunal, perquè si es trobava pres no era per mera casualitat, ja que segons l'inquisidor

en el santo oficio no se acostumbra prender a persona alguna sin bastante información de que haya hecho o dicho, o visto hacer o decir a otras personas alguna cosa, cuyo conocimiento, punición o castigo toque al Santo Oficio, como es el delito de sodomía o bestialidad (f. 72).

A l'endemà, Vicent Sanchis sollicità comparèixer de manera voluntària per tal de confessar dos afers ben distints dels delictes que el tribunal investigava. Per una banda, l'idil li amb fra Antoni Cubero, religiós trinitari descalç d'aproximadament uns quaranta anys, que demanava almoïna i residia en el convent de la respectiva ordre situat a extramurs. Fra Antoni convidà Vicent Sanchis

a sopar a canvi d'acompanyar-lo i de dormir amb ell aquella nit. Una vegada Vicent Sanchis es trobava conciliant el son

halló encima de sus espaldas, quando despertó, con el dicho fray Antonio que le avía metido su miembro viril dentro del óculo prepostero, cuio dolor le hizo despertar y decirle al padre “¿Padre que ha hecho, que me ha muerto?” y queriendo gritar el confesante, le procuró tapar la boca con sus manos, y seminó dentro del culo del confesante (f. 74) .

Fra Antoni proposà a Vicent Sanchis la repetició d'aquella pràctica a la nit següent, a la qual cosa Vicent Sanchis es negà. El compareixent explica que a fi de posar remei a «el mal que le avía hecho dicho fray Antonio», durant «tres o quatro noches siguientes se lavó con aguardiente el vaso prepostero». D'altra banda, el pres confessà un intent de penetració protagonitzat per un tal M. Peris. Vicent Sanchis narra com una nit (f. 75) «en la quadra de convalescientes del hospital general», M. Peris, jove que dormia al llit més proper al d'ell, se situà damunt del declarant «y con el miembro viril dispuesto a entrometérsele en el óculo prepostero del confesante, advirtiéndolo este, le arrojó de su cama, y le dixo que era un pícaro».

El 19 de desembre l'inquisidor fiscal, Íñigo Ortiz de la Leña, presentà formalment al tribunal l'acusació envers Vicent Sanchis. El document inclou un total de dotze inculpacions entre les quals trobem l'incompliment de les seues funcions com a mestre de la doctrina cristiana amb la conseqüent corrupció de menors; una acusació per cadascun dels orfes denunciants –vuit en total–, la identitat dels quals romandrà anònima fins la ratificació dels testimonis; els afers que mantingué amb fra Antoni Cubero i M. Peris; els abusos comesos a uns altres orfes i malalts de tinya; i, per últim, la falsedat de la seua primera declaració jurada el 17 de desembre.

Vicent Sanchis comparegué seguidament davant del tribunal per tal de respondre a les acusacions formulades pel fiscal. L'imputat reconeixia la transgressió de les obligacions com a mestre de la doctrina cristiana, ja que s'aprofità del seu càrrec per tal de cometre el delictes de sodomia. També reconeix els afers confessats amb fra Antoni Cubero i M. Peris juntament amb la falsia de la seua primera declaració. Per contra, la confessió que aporta respecte a la resta d'acusacions és confosa i, de vegades, contradictòria, ja que serà modificada en dues ocasions més, el 21 de gener i el 23 de gener de 1747 respectivament. La sessió acabava amb l'assignació d'un advocat per tal de defensar l'acusat, però, segons Pedrós Ciurana (2016: 83), «este letrado no podía ser una persona cualquiera, sino que el acusado debía escoger de entre los dos propuestos por el tribunal». Els dos advocats proposats foren Francesc Pasqual Solsona i Joan Baptista Montseny. Finalment, l'encarregat de defensar Vicent Sanchis fou Pasqual Solsona. El 21 de gener, l'imputat comparegué, per segona vegada, per tal de respondre a les inculpacions de la part acusant. Una vegada finalitzada la declaració, el fiscal sol·licità que s'examinen (f. 90) «los contestes y se ratifiquen los testigos para saber y alcanzar la verdad». Vicent Sanchis demanà al tribunal paper i tinta per anotar els fets que recordara mentre estava a la cel·la.

El 23 de gener, l'acusat concorregué mitjançant una audiència voluntària per a respondre, definitivament, les acusacions del fiscal. Vicent Sanchis explica que sol·licità la compareixença per tal d'entregar el full en què anotà tots els delictes comesos, però (f. 95) «por averle caído en dicho pliego un borrón grande de tinta» –es pot comprovar al full noranta-tres del procés– declararia presencialment. Pel que fa a Vicent Joan, –Vicent Sanchis dedueix la identitat de cadascun dels orfes a partir de la informació facilitada pel fiscal a l'acusació, com ara l'edat, nombre d'abusos i llocs on es desenvolupen– l'acusat manifesta que (f. 95) «tubo con él acto sodomítico en la sala nueva seis veces, las tres acto consumado y las otras tres intentado, poniéndole el miembro viril sobre el óculo prepostero y seminando sobre él». Tot seguit, esmenta un orfe anomenat Manel, «expósito que se fué a Origuela» d'uns tretze anys, a qui intentà «sodomizarle, y porque llorava lo dexó; tubo después con él por dos veces acto consumado en la escalera de los expósitos». D'Antoni «el Negret», confirma que (f.96) «tubo con él seis veces actos consumados sodomíticos», mentre que amb Marià «tubo con él once veces actos consumados, parte en la sala nueva y parte en la de expósitos». L'aprenent de corretger, Francesc, fou vexat en dues ocasions, ambdues consumades. Sobre Jaume, l'acusat explica que

es cierto aver tenido los veinte y quatro actos sodomíticos con él (...), ocho actos consumados en la escuela, quatro consumados en la sacristía, onse intentados (...) en la escalera de la sala de los expósitos, y en casa este reo uno consumado (f. 97).

De Tomàs «Colomet», a qui l'acusat l'anomena per error Vicent «Colomet», afirma que «tubo con él quatro actos sodomíticos consumados y tres intentados». Respecte a Josep Lluç, Vicent Sanchis atesta que hi mantingué «cinco actos sodomíticos consumados y otros siete intentos». «Castellano» i «Relleu», ambdós malalts de tinya, dels quals l'acusat desconeix els noms, foren corromputs cinc vegades –dos consumades i tres intentades– i sis –tres consumades i tres intentades– respectivament. Un darrer orfe de malnom «Churrito» també suportà aquells ultratges en sis ocasions, totes intentades.

Tanmateix, no totes les víctimes de Vicent Sanchis pertanyien a aquests dos grups marginals, orfes i malalts de tinya. L'acusat parla sobre un jove que solament romangué tres dies a l'hospital perquè (f.96) «perdiendo el juicio su madre por él, se le bolvieron a llevar», amb el qual «tubo tres actos sodomíticos», dos consumats i l'altre intentat. A més, els sintagmes «muchacho expósito» i «muchacho de la quadra de la tiña» s'ometen en els casos restants de la confessió, la qual cosa ens porta a deduir que els afectats no eren exclusius d'ambdós col·lectius. Vicent Sanchis prossegueix amb la confessió narrant l'abús comés sobre (f. 98-99) «otro muchacho de Carcaxente de edad de doce años» amb qui «tubo con él por el mes de noviembre próximo en su misma cama del muchacho y sala de arriba tres actos sodomíticos// consumados». L'acusat explica que amb un altre infant anomenat «Jusepe»⁴ «en su misma casa del confesante, tubo con dicho muchacho tres

4 Segurament per *Josepet*, format pel nom propi Josep amb la *o* pronunciada com a /u/ juntament amb el sufix diminutiu *-et*.

actos sodomíticos consumados y otros dos intentados». Josep, fill d'un oficial de Velluters que viu al carrer En Sendra, fou corromput en la seua pròpia casa quatre vegades, totes intentades. En aquest mateix domicili, l'acusat també abusà de Vicent, «pariente del antecedente», en quatre ocasions, totes intentades. Vicent Sanchis finalitzava la confessió negant cap amenaça a llurs víctimes, ja que «solo con alagos, les ha dicho que callasen». Posteriorment, encara afegiria una altra víctima al llistat. Concretament, el 23 de febrer sol·licità audiència voluntària per a confessar que

por tres veces, cometió el acto sodomítico, con una muchacha expósita, no sabe su nombre ni su apellido, y por mote sabe que se llama la «Churra», que servía en casa un cortante, cerca de la plaza de Santo Domingo, en cuos dichos tres actos no la introduxo su miembro viril en el óculo prepostero ni seminó dentro del vaso, sino solo se le puso encima su óculo y seminó fuera el vaso; y no consumó dichos tres actos porque estava dicha muchacha llena de sarna; y tenía de diez a onse años. Y debe exponer que dicha muchacha se resistió por dos veces al confesante, a tener este comercio. Aviéndose huido de la casa y recogídola por el hospital, la pusieron en un cepo, en donde rogó al confesante// se interpusiese para sacarla de aquella pena, lo que hizo el confesante. Y después, como en gratificación de este beneficio que la avía hecho, le dixo al confesante que estava dispuesta a hazerle y consentir en el gusto que quería, y el confesante, como frágil, se dexó llevar de su pasión y tubo los tres actos, en la conformidad que dexó referido, y por el mes de octubre del año próximo mil setecientos quarenta y seis; y susedió en la sala de los expósitos de dicho Hospital General (f.129/130).

L'acusat coneixeria la identitat dels denunciants el 27 de gener durant les ratificacions dels testimonis. L'inquisidor ordenà portar Vicent Sanchis de la presó secreta a fi de comprovar si, en efecte, coneixia Miquel Lores, el primer denunciant, a la qual cosa respongué afirmativament. Després, Vicent Sanchis era conduït novament a la cel·la. Una vegada amb l'acusat fora, es procedia a la lectura de la declaració que el denunciant havia realitzat el 8 de desembre de 1746. Miquel Lores tenia l'oportunitat de rectificar aquella declaració o, per contra, asseverar-ne el contingut, cosa que va fer. Aquest procés es repetí d'ídèntica manera amb tots els testimonis, excepte amb Francesc, Jaume i Vicent. L'acusat afirmava que solament identificava Francesc perquè

aviéndose huido de casa de un maestro corregero en donde servía, en la calle de el Tosal, le buscó este reo, de orden del padre de expósitos del Hospital General, y aviéndole encontrado en el Mercado, le traxo a la casa de expósitos de dicho hospital, y que no le conoce por otra cosa (f. 116).

A conseqüència de la diferència entre ambdues declaracions, el tribunal acarà l'acusat amb el denunciant per tal de descobrir la veritat de l'assumpte. L'orfe replicava les paraules de Vicent Sanchis, el qual

no puede negar que por dos veces, // mañana y tarde, penetró con su miembro viril el óculo prepostero del testigo, y al día siguiente por la mañana intentó hacer lo mismo este reo, pero que lo avía resistido y huido, y que por la tarde este reo le avía dado una zurra de azotes (f. 117/118).

L'inculpat admetia la versió de Francesc, però negava que «le avía dado una zurra de azotes». Pel que fa a Jaume, el «Ceguet», Vicent Sanchis reconeixia la vexació comesa a la casa del fuster i entre unes cinc o sis sodomitzacions més practicades a la casa d'orfes. Jaume va respondre que

no puede negar que una vez en casa el carpintero le metió este reo su miembro viril por el óculo prepostero, y el semen después le extendió sobre sus nalgas, y que le dixo era bueno para templar el dolor de los azotes, y después, en la escalerilla // de la casa de los expositos, unas ocho o nueve veces avía executado lo mismo con el testigo. Y quando le llevaba de comer también executó lo mismo unas cinco o seis veces y en una de ella le avía dicho este reo “Chiquet, tu eres fortet!” (f.122/123).

L'inculpat seguia desmentint les paraules de l'orfe, mentre que aquest insistia que

no podia negarlo; eran todas las vezes que avía dicho, y dixo: “¿No se acuerda usted que quando le llevaba de comer, por cinco o seis veces, apenas comía usted los requesones, inmediatamente hazía descubrir el culo y me lo hacía?”

Un cas diferent és el de l'intent de ratificació de Vicent. No hi hagué acarament, però tampoc fou possible la ratificació per part del xiquet. Quan preguntaren al testimoni si coneixia Vicent Sanchis, aquest es mostrà acovardit, com podem deduir a la descripció realitzada per l'escrivà (f. 124): «Se turbó el niño tanto y se cerró de hablar que con suma dificultad dixo sí». Els esforços realitzats pel tribunal per tal de tranquilitzar-lo foren en va, ja que

aviéndosele procurado por todos medios posibles de halago y cariño, pronunciase algunas palabras, solo a fuerza de instancias, dixo que Miracielos (que es el reo) le metía por *darrere* su miembro viril, sin quererse explicar más ni adelantar otra cosa (f.125).

El procés continuava amb la publicació de la declaració dels testimonis el 9 de febrer de 1747, en què l'acusat «debia responder a todas las actuaciones de forma oral, bajo juramento y capítulo por capítulo» (Fernández Gimenez 1999: 127). Vicent Sanchis accepta les acusacions que Miquel Lores llança sobre ell. Això no obstant, l'acusat afirma que Lores (f.136) «no puede hacer su deposicion contra el confesante, y se no se le deve dar credito», ja que les seues paraules estan subjectivades pel «rencor» envers l'acusat. Aquesta enemistat, segons Vicent Sanchis, fou causada per un afer relacionat amb una castanyera:

haviéndose puesto una castañera a la puerta del hospital y sacándola los niños su comida para que esta les diese algunas castañas, haviéndolo visto el confesante [Vicent Sanchis] y dicho a la castañera que se fuese de allí, últimamente se lo dixo al clavario Don Joseph // Mallent, para que pusiese remedio alguno. Lo puso echándola de allí y de esta providencia se dessazonó tanto el dicho testigo contra el confesante, que dixo que se acordaría de él (f.135/136).

D'una manera semblant, Vicent Sanchis assumia les acusacions de les tres ames de cria, mentre que, alhora, aportava arguments per tal d'invalidar llurs declaracions. Una de les raons adduïdes fou la condició de dona de les testimonis: «solo oponerla la excepción de ser muger» (f. 136), a Antonia Rei; «opone la excepción que ha puesto a la antecedente testigo» (f. 137), a Tomasa Caudet; i «padece el mismo defecto de ser muger», a Vicenta Garcia. A més, en el cas d'Antonia Rei, l'acusat afegeix l'existència d'una especial relació, «muy íntima en el trato» (f.136), amb Miquel Lores, l'enemistat del qual envers l'acusat «la induciría a que hiciese la declaración». Vicent Sanchis, en la resta dels testimoniats, solament negaria les amenaces i reduiria el nombre d'abusos comesos a cadascun dels orfes, excepte amb Vicent, sobre qui advera «que no ha cometido con el dicho niño ningún acto sodomítico». Una vegada finalitzada la sessió, l'inquisidor ordenà l'entrega de la publicació dels testimonis i les respostes de l'acusat a Pasqual Solsona, advocat de Vicent Sanchis, per tal que preparàs la defensa pertinent.

En la carta presentada per la defensa al tribunal el 22 de febrer de 1747, se sol·licita l'absolució del reu apel·lant a (f.145) «la comisenación y piedad, que el Santo Oficio acostumbra con los buenos y arrepentidos confidentes». Vicent Sanchis també recorre a la immunitat eclesiàstica⁵ per la seua condició religiosa, ja que era clergue i pertanyia, recordem-ho, a l'Orde dels Clavaris de l'Hospital. L'acusat demanava aquesta perquè «siendo el delito de sodomia, aunque detestable, pero no exemptado por derecho de la inmunidad eclesiástica, aunque en su iglesia o territorio se aya cometido el mismo, es constante que me favorece su inmunidad». L'altra estratègia emprada per la defensa és la que Fernández Giménez anomena (1999: 127) «alegación de circunstancias atenuantes y eximentes». Vicent Sanchis explica que les seues aptituds estaven minvades a causa de (f. 146) «los notorios accidentes de gota coral y pasmo» –epilèpsia–, els quals li «han debilitado las potencias, y por consiguiente aquel conocimiento necesario para discernir las cosas como se requiere». És a dir: l'inculpat afirmava que no era conscient de la gravetat de les seues accions. De fet, el declarant comparava la seua capacitat de discerniment amb la d'un malalt mental (f. 147): «lo que pudiera comprobarse con el demente, loco y demás de esta especie». Un altre factor que provocava la pèrdua de seny de l'acusat era el consum de begudes alcohòliques com el vi

y otros licores, que si no me dexavan del todo privado, a lo menos me perturbavan el conocimiento para precaberme de lo malo y discernir este de lo bueno; y siendo esta la causa, en que perturbado me arrastró a los detestable y atrozes delitos de sodomía.

La carta finalitza amb la petició de presentació d'un conjunt de testimonis que contribuirien a la corroboració de la versió de la defensa, demanda a què el tribunal dona el vistiplau.

5 Aquesta petició degué ser bastant sol·licitada durant el període, ja que, segons Navarro Martínez (2017:156), «los análisis cuantitativos muestran un gran número de religiosos procesados por sodomía en la ciudad de Valencia en el curso de la Edad Moderna».

El 5 de març de 1747 s'iniciaren les compareixences dels testimonis proposats. Els onze declarants hagueren de respondre si tenien a Vicent Sanchis com a (f. 151) «hombre honrado, temeroso de Dios, de buena vida y fama» i si sabien «que el dicho Vicente Sanchis freqüentemente ussava del bino y otros licores que le perturbavan el conocimiento». Els sis testimonis que coneixia de l'hospital –Josefa López, ama de cria i viuda de quaranta-quatre anys; Vicenta Miñana, ama de cria i viuda de cinquanta-sis anys; Tomàs Pérez, cuidador de convalescents de cinquanta-un anys; Blai Galindo, cuidador nocturn de l'hospital de trenta anys; Vicent Soler, doctor de gota i natural de Bèlgida; i Antoni Pérez, fill menor de Tomàs Pérez i sagristà de l'hospital, de dinou anys– afirmaven que desenvolupava correctament les seues funcions com a mestre de la doctrina cristiana i també que desconeixien si prenia vi o licors. Així, Josefa López explica, sobre l'acusat

que ha tratado y comunicado al citado Vicente Sanchis, conocido por Miracielos, y le a visto dar buen exemplo; y no le a observado cosa mala: antes bien enseñaba y explicaba la doctrina christiana en la quadra de los niños expóritos, en donde abita la declarante, y después les acía cantar a los niños y demás de dicha quadra la letanía de nuestra Señora. Y no a visto proceder en el dicho Vicente Sánchiz; solo que le tenían por un simple y fatuo (f. 158).

Els testimonis restants –Manel Diana, carboner de seixanta-sis anys; Baptista Boset, mestre fuster, de quaranta-vuit anys; Lluçà Orduño, músic de quaranta-dos anys; Josep Lozano, taverner de trenta-dos anys; i Lluís Ferrada, oficial velluter de trenta-tres anys– expliquen que l'hostatjaren a llurs domicilis i mai l'han vist afectat pel consum de licors. Baptista Boset, per exemple, narra que

compadecido el declarante del dicho Vicente Sanchis, a quien conocía, por el motibo de yr ambos al rosario de San Juan del Mercado y otras devociones que el declarante le veyá freqüentar, le pidió el dicho Sánchiz que le abrigase y le diese posada para dormir; y oydo y compadecido el declarante, le dixo que fuese a su casa, en donde se recogería, lo que ejecutó el dicho Vicente Sanchis. Pero no le observó cosa de mal exemplo ni recelo alguno de hombre malo, antes bien le pareció que era un simple (f. 172).

Josep Lozano donava notícia de la caritat de l'acusat envers els més pobres i afirma que

le tiene por buen christiano y temeroso de Dios y de buena vida y costumbres, como también, que luego que acababa de cenar repartía el pan que le quedava de su cena [a] algún pobre, y si no le había, lo daba al declarante, para que lo diese de limosna al primero que viniese o fuese a pedir limosna (f. 177).

El testimoni proposat per la defensa per tal de constatar la incapacitat de discerniment de l'acusat provocada per «los accidentes de gota coral» fou el doctor Estevan Asensi, metge ordinari de l'Hospital General, de quaranta-un anys, el qual comparegué el 10 de març de 1747. Asensi narra que atengué el pacient a la presó de Sant Narcís, a causa d'una (f.189) «devilidad de estómago», però que no recorda «averle vesitado en el santo ospital ni en otra parte». Amb tot i això, el metge confirma que Vicent Sanchis ha sofert la malaltia basant-se en el seu rostre. Concretament, en «los

músculos que sirven para el movimiento de los ojos», els quals «padecen una especie de espasmo». La declaració d'Asensi esdevé insuficient per tal de refermar o rebutjar l'argument de la defensa. Per tant, el tribunal ordena a Josep Mora i Roc Benito Belloch⁶, ambdós metges de les presons secretes, que examinen l'acusat per tal de verificar si els episodis epilèptics (f. 191) «pueden perturbar al paciente el conocimiento correspondiente a la ejecución del crimen». Després de visitar l'acusat, els dos metges corroboren el 13 de març que Vicent Sanchis havia patit durant la infantesa (f. 192) «alferecía o gota coral, que todo es uno». Els especialistes exposen al tribunal que durant una commoció epilèptica el cervell (f.193) «puede quedar débil por algún tiempo después de la accesión», si bé, una vegada superat l'episodi, els pacients «buelven a su entendimiento natural, correcto uso de razón para discernir lo bueno de lo malo, y exerser sus operaciones naturales». Per últim, ambdós metges certifiquen que l'acusat no presenta cap limitació que l'impossibiliti portar a terme cap condemna, llevat de la *pena del azogue* –mina de mercuri–, substància que resultaria contraproductiva per al reu, a causa de l'epilèpsia i l'estrabisme que sofreix.

Conclou la defensa, s'enceta la fase final del procés en què «se le preguntaba de nuevo al acusado si debía añadir alguna cosa o detalle a los que habían ido surgiendo a lo largo del proceso» (Pedrós Ciurana 2016: 85), a la qual cosa Vicent Sanchis, amb el vistiplau del seu advocat, respongué negativament. El 20 de març de 1747, l'inquisidor Fermín Josep de Charola, acompanyat per Pedro Albornoz i Tapies, canonge de la seu; Antonio de Aperregui, regent de l'audiència; i Vicente Salvador i del Olmo, secretari, dictaminaren contra Vicent Sanchis el present veredict:

devemos de condenar y condenamos a que en la sala del Tribunal, a puertas abiertas, presentes los ministros del secreto y los cómplices, niños expósitos que residieren en dicha ciudad de Valencia, se le lea su sentencia sin méritos; sea gravemente reprehendido, advertido y conminado. Y acabado el auto se le den doscientos azotes por las calles públicas y acostumbradas en esta ciudad y condenado a que sirva en las galeras de su magestad por diez años al remo y sin sueldo, y no salga dellas sin permiso del Tribunal y que pague las costas procesales. Y por esta sentencia definitiva juzgamos, assí lo sentenciamos, pronunciamos y mandamos en estos escritos (f. 204).

L'execució de la pena es dugué a terme el 5 de maig del mateix any. Aquell matí Fermín Josep de Charola (f. 205) «gravemente reprehendió, advirtió y cominó» l'acusat per a, seguidament, procedir al jurament del secret, açò és, «la prohibición de hacer circular información sobre lo ocurrido en los interrogatorios y en la prisión» (Marquilhas 2005: 46). A continuació, Vicent Sanchis fou fustigat amb dos-cents assots (f. 206) «por las calles públicas y acostumbradas de esta ciudad». La vesprada del 6 de maig es procedí al trasllat del penat des de la presó secreta fins a les torres de Serrans, des d'on seria enviat a les galeres. Gràcies a la conservació del procés en la seua totalitat, sabem que el

⁶ La primera vegada citat al full 191 apareix com a *Roque Benlloch*, mentre que a la pàgina 192 com a *Roque Benito Belloch*. El compendi mèdic *Tirocinio práctico medico-químico-galenico. Breve methodo de curar los enfermos por racionales indicaciones* (1738) de Pasqual Francisco Virrey i Mange inclou una breu ressenya del mateix text realitzada per un tal Roque Benito Belloch, «familiar y médico titular del Santo Oficio de la Inquisición» a la ciutat de València (1738: XX-XXI). La coincidència en les dades ens permet identificar aquest personatge.

reu finalment no fou tramés a les galeres, ja que l'1 de juny de 1753 el tribunal rebia una carta en la qual explicava que

aviendo sido por los señores dese Santo Tribunal sentenciado a diez años de galeras y aviéndose omitido el tránsito de ellas por orden de su real majestad, que Dios guarde, fue conducido a las reales minas del asogue; siendo así que trabajo mayor, se debe comutar la sentencia por la mitad del tiempo.

Por tanto, recurro a la gran piedad de sus señorías, para que me miren con aquella piedad que se miran a los buenos confidentes, y espero lograr micericordia de tan Santo Tribunal piadoso. Vicente Sanchiz Barrera y Miracielos, puesto a los pies de sus señorías (f. 213).

Segons Thompson (2006: 96), «España y Francia abolieron el servicio obligatorio en galeras en 1748», motiu pel qual alguns dels condemnats a galeres foren reconduïts a les reials mines de mercuri. Vicent Sanchis, a pesar de les advertències mèdiques sobre la nocivitat del mercuri envers els pacients d'epilèpsia, fou traslladat a la mina de mercuri d'Almadén. De fet, els darrers fulls escrits del procés corresponen a una carta que Vicent Sanchis adreça al doctor Josep Gil, en què denuncia el delicat estat de salut en què es troba.

3. Conclusió

L'estudi de diferents processos inquisitorials des de la dècada dels 80 ençà ha permès l'ampliació de la informació que Ardit ofereix a *La inquisició al País Valencià*, ja que, segons l'estudiós (1970: 121), al segle XVIII, «l'actuació del Sant Ofici, desviada d'objectius més alts, es quedava en afers minúsculs: petits nuclis supervivents de conversos –desapareguts cap als anys trenta–, casos de bruixeria i pobres heretges camperols». El procés contra Vicent Sanchis s'encetà el 8 de desembre de 1746 i finalitzà el 5 de maig de 1747 amb la sentència dictaminada per part del Sant Ofici. El reu fou culpabilitzat per sodomia comesa amb infants. Concretament, amb disset nens d'entre sis i quinze anys majoritàriament, entre els quals hi havia orfes i malalts de tinya.

El cas estudiat esdevé especialment paradoxal si tenim en compte que la majoria de les sodomitzacions es realitzaren a les dependències destinades als infants orfes a l'Hospital General de València. Una institució que, com tantes altres benèfiques, es crearen durant l'edat moderna per tal d'«atender al niño marginado» (Bartolomé Martínez 1991: 34). A banda d'aquest espai dedicat a l'emparament dels orfes, cal recordar que unes altres vexacions es cometeren a la quadra on habitaven els nens afectats per la tinya, els quals eren conduïts directament a aquesta instal·lació, segons llegim a *Constitucions de la real casa, y espital dels òrfens de sanct Vicent Ferrer de la ciutat de València* (1748: 29):

Los chichs, e chiques il legítims, o orats, o que tindran llepra, porcellanes, tiña, o altre mal incurable, e que s pega, no sien admesos, ni s puixen admetre en dit col·legi, e casa; y si cas fos que estant ya admesos en dita casa els sobrevinguera algun mal dels dits, en continent los passaran a l'Hospital General, porque no s'inficionen los demás.

Bibliografia.

- Ardit, M. J. (1970), *La inquisició al País Valencià*, València, Tres i Quatre.
- Baucells, F. (1704) *Font mística y sagrada del paradís de la iglésia*, Barcelona, Joan Jolis.
- Bartolomé Martínez, B (1991) «La crianza y educación de los expósitos entre la ilustración y el Romanticismo en (1790-1835)», *Historia de la Educación: Revista Interuniversitaria*, 10, pp. 33-62.
- Benito Belloch, B. (1738) «Dictamen que dio el Dr. Roque Benito Belloch», dins P. F. Virrey i Mange (aut.), *Tirocinio práctico medico-chimico-galenico. Breve methodo de curar los enfermos por racionales indicaciones*, València, Josep Garcia, pp.XX-XXI.
- Carrasco, R. (1982) «Las torpezas nefandas», *Debats*, 2-3, pp. 32-39.
- Carrasco, R. (1986) *Inquisición y represión sexual en Valencia. Historia de los sodomitas (1565-1785)*. Barcelona, Laertes.
- Constitucions de la real casa, y espital dels òrfens de sanct Vicent Ferrer de la ciutat de València* (1748), València, Josep Esteve Dolz.
- Fernández Giménez, M. del C. (1999) «La sentencia inquisitorial», *Manuscrits*, 17, pp. 119-140.
- Jávega Charco, E. (2009) «Expósitos en la Valencia de la primera mitad del siglo XVI», *Estudios: Revista de historia moderna*, 35, pp. 289-314.
- Marquilhas, R. (2005) «Una gran sala con la puerta abierta: cartas imaginarias desde la cárcel de la Inquisición (Portugal, siglo XVII) dins Castillo Gómez, A. & Sierra Blas, V. (eds), *Letras bajo sospecha*, Gijón, Ediciones Trea, pp. 43-75.
- Mompó, J. (2018) «El procés contra el mulat Amador de Molina per sodomia, del 1588», *Scripta. Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval i Moderna*, 12, pp. 34-70.
- Mompó, J. (2020) «Baptista Tafolla, Miquel de Morales i Joan Ximenes. Violència, amistat, criminalitat i amor. Joc de contrastos d'un triangle amorós del darrer terç del segle XVI», *Scripta. Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval i Moderna*, 15, pp. 38-54.
- Navarro Martínez, J. P. (2017) «Represión y uso socio-político de la sodomía en la Corona de Aragón en el siglo XVI», *Mundo Histórico. Revista de investigación*, 1, pp. 133-171.
- Pedrós Ciurana, M. L. (2016) *Inquisición, magia y sociedad en la Valencia del siglo XVIII*, Tesi doctoral, Universitat de València, <https://roderic.uv.es/handle/10550/49828>.
- Picó Pascual, M. A (1999) «Música, poder e inquisición en la España del Antiguo Régimen», *Saitabi*, 49, pp. 375- 393.
- Riera i Sans, J. (2014) *Sodomites catalans. Història i vida (segles xiii-xviii)*. Barcelona, Editorial Base.
- Sáez Martínez, G. J (2015) «Aproximación histórica a los abusos sexuales a menores», *Eguzkilore*, 29, pp. 137- 170.
- Thompson, I.A.A (2006) «Las galeras en la política militar española en el Mediterráneo durante el siglo XVI», *Manuscrits*, 24, pp. 95-124.